

وبلاگ: دریچه‌ای نو در دنیای کتابداری و اطلاع‌رسانی

طاهره کرمی

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی

پست الکترونیکی: tkarami@gmail.com

چکیده: کتابداران از جمله اولین افرادی بودند که از این وبلاگ استقبال نمودند و از آن برای انتشار عقاید، افکار و اطلاعات خود به نحوه‌های مختلف استفاده کردند. وبلاگ از آن جهت برای کتابداران مهم است که بر خلاف دیگر فناوری‌ها، نیازی به تخصص در دیگر حوزه‌ها ندارد و کتابداران با هر میزان آگاهی از اینترنت و رایانه می‌توانند نویسنده وبلاگ باشند و از این وسیله برای ترویج آگاهی‌های خود، معرفی خدمات کتابخانه خود، ارتباط با همکاران دیگر، و افزایش دانش خود استفاده کنند. به وسیله وبلاگ می‌توان به راحتی خوانندگان و کاربران کتابخانه را از منابع، کتب و مواد جدید مطلع کرد، قوانین و خدمات کتابخانه را منتشر نمود، سؤالات مرجع را پاسخ داد، اطلاعات و اخبار جدید در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی را به سرعت منتشر کرد و برای آموزش کتابداری از آن بهره گرفت. در این مقاله ضمن معرفی وبلاگ و مروری بر تحقیقات انجام‌شده در این زمینه، کارکردهای مختلف آن در دنیای کتابداری و کتابخانه‌ها بررسی شده است.

کلیدواژه‌ها: وبلاگ، بلاگ، وبلاگ‌نویسی، کتابداری و اطلاع‌رسانی، کتابداران

۱. وبلاگ چیست؟

وبلاگ از دو واژه «وب» و «لاگ» تشکیل شده و در لغت به معنای «به اشتراک گذاشتن وب» می‌باشد، یعنی فضایی که در آن هر یک از کاربران اینترنت می‌توانند به صورت

پیوسته (آنلاین) اطلاعات، افکار، عقاید، یادداشتهای شخصی، مقالات، عکس خود را به اشتراک بگذارند (بهبهانی، ۱۳۸۲).

از نقطه نظر کاربران، وبلاگ صفحه‌ای است با:

۱. محتوای مرتب‌شده که مطالب آن به صورت متن، پیوند (لینک) و تصویر، با نظم تاریخی معکوس منتشر می‌شود؛

۲. برجسب زمان برای هر مطلب تا خواننده، زمان ارسال مطالب را بداند؛

۳. آرشیو مطالب قدیمی‌تر که به سادگی قابل دسترسی است (Loft, 2004).

وبلاگ‌ها اطلاعات دسته‌بندی‌شده و قابل جستجو را برای گروه زیادی از کاربران قابل دسترسی می‌سازند و در واقع نوعی اجتماع اطلاعاتی فراهم کرده‌اند که در آن، به افراد اجازه شرکت در بحث‌ها داده می‌شود. نرم‌افزارهای وبلاگ‌نویسی نظر بسیاری از مردم را نسبت به وب تغییر داده‌اند، زیرا به سادگی و با فشار دادن یک دکمه می‌توان مطالب را به هر جای دیگر ارسال کرد. عوامل اساسی محبوبیت و موفقیت وبلاگ‌ها عبارت‌اند از: تعامل دو یا چند جانبه، فناوری ساده، سرعت و سهولت خواندن، ارائه اطلاعات فراتر از اخبار، و ایجاد روحیه همکاری و مشارکت (Carver, 2003).

۲. وبلاگ‌نویسی از کجا شروع شد؟

به جرأت می‌توان درباره ظهور اولین وبلاگ‌ها بحث کرد، اما به نظر می‌رسد که صفحه "What's new page" متعلق به "Mosaic" که از ژوئن ۱۹۹۳ تا ۱۹۹۶ فعالیت می‌کرد به عنوان آغازگر این کار شناخته شده است. برخی از علاقه‌مندان به وب تصمیم گرفتند پیوندهایی را که روزانه جمع‌آوری کرده بودند در یک صفحه وب قرار دهند؛ برخی از آن‌ها هم فایل‌های معینی را گردآوری کرده بودند، اما به علت حجم بالای آن‌ها به دنبال راه بهتری برای سازماندهی مطالب مورد علاقه خود بودند. جستجوهای جالب، صفحات خانگی آن‌ها را تبدیل به لیست‌های متوالی از پیوندها - همراه با متن توصیفی برای اطلاع خوانندگان - کرد (Blood, 2002, p. 5).

واژه وبلاگ را «یورن بارگر» نخستین بار در دسامبر ۱۹۹۷ به این قصد به کار برد؛ در نوامبر ۱۹۹۸ «جسی جیمز گارت»^۱ و «ایرفوسیف»^۲ حین گشت‌وگذار در وب، فهرستی از پایگاه‌هایی را که «مثل پایگاه خودش»^۳ بودند جمع‌آوری کرد و آن را

برای «کمرن برت» فرستاد، «برت» هم آن را در پایگاه "Camworld" منتشر کرد. پس از آن افراد دیگری هم نشانی صفحات خود را برای او فرستادند تا نامشان به فهرست اضافه شود. در ابتدای سال ۱۹۹۹ در صفحه اختصاصی «جسی» نام ۲۳ وبلاگ فعال دیده می‌شد (Barrett, 2002).

«پیتر مروهولز»^۴ در اوایل ۱۹۹۹ این عبارت را به صورت "We-Blog" تلفظ کرد و واژه مخفف «بلاگ» این گونه بر سر زبان‌ها افتاد. ویراستار و تهیه‌کننده وبلاگ هم «بلاگر» نامیده شد. در همین موقع عده زیادی شروع به وبلاگ‌نویسی کردند و روز به روز بر تعداد کسانی که وبلاگ تهیه می‌کردند، افزوده می‌شد.

تا ژوئیه ۱۹۹۹ افزایش وبلاگ‌ها به نحو یکنواختی ادامه داشت، اما زمانی که سر و کله «پیتاس»^۵ (اولین ابزار رایگان وبلاگ‌نویسی) پیدا شد، ناگهان صدها وبلاگ تازه ساخته شدند. در آگوست همان سال شرکت «پیرا»^۶ نیز ابزاری موسوم به «بلاگر» را که هنوز پر استفاده‌ترین ابزار وبلاگ‌نویسی است، عرضه کرد؛ با سهولتی که این ابزارها ایجاد کردند موج وبلاگ‌نویسی به نحو سرسام‌آوری بالا گرفت (Baush, & et al, 2002, p. 10).

به این ترتیب وبلاگ‌ها جای سایت‌های مشابهی را که امکانات اشتراک را به وجود آورده بودند، گرفتند. با رواج خدمات وبلاگ‌نویسی و سهولت ایجاد وبلاگ، تعداد وبلاگ‌ها روز به روز بیش‌تر شد و به این ترتیب وبلاگ‌ها به مداخل کوتاه شخصی تبدیل شدند که همیشه با نوع جدیدی از ابزارهای ساده وبلاگ‌نویسی به وجود می‌آمدند و پیوندهایی که در این وبلاگ‌ها وجود داشت عمدتاً به دیگر وبلاگ‌ها اشاره داشتند.

امروزه صدها هزار وبلاگ و ده‌ها نوع نرم‌افزار و ابزار، طراحی شده که به طور ویژه کار روزآمدسازی وبلاگ‌ها را انجام می‌دهند. این وبلاگ‌ها برای احاطه بر هر موضوعی و انعکاس نگرش‌های متنوع، از دنیای خصوصی نویسندگان گرفته تا دنیای عمومی، فرهنگ و وقایع جاری و هر چیزی که حول و حوش آن‌ها است، ایجاد شده‌اند. به طور کلی جذابیت هر وبلاگ به شخصیت، علائق و عقاید نویسنده آن و ترکیب پیوندها و تبلیغات شخصی آن بستگی دارد. این پیوندها در واقع به همه چیز و هیچ چیز اشاره دارند؛ از مقالات پیچیده درباره هنرمندان تا تحلیل اخبار و وقایع جاری که در

سایت‌های دوستانشان قرار دارند. به این ترتیب وبلاگ‌ها کم‌کم وارد دنیای حرفه‌ای‌ها و متخصصان هم شدند.

۳. وبلاگ، کتابخانه و کتابداران

کتابداران از جمله اولین افرادی بودند که از این پدیده جدید استقبال نمودند و از آن برای انتشار عقاید، افکار و اطلاعات خود به نحوهای مختلف استفاده کردند. «بلیندا ویور»^۷ نویسنده خبرنامه "Incite" در «انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی استرالیا» می‌گوید: «هر چه بیشتر از وبلاگ استفاده می‌کنم بیشتر به این نتیجه می‌رسم که وبلاگ، شکل مناسبی برای آگاهی‌رسانی جاری است.» وی وبلاگ‌های اطلاعاتی را منابع معتبری از اطلاعات تازه، آرا، و نظرات مربوط به یک موضوع می‌داند. امروزه نه تنها تعداد زیادی وبلاگ‌های اطلاعاتی توسط متخصصان موضوعی ایجاد شده و نگهداری می‌شوند، بلکه غالباً مشارکت دیگر متخصصان را از طریق نظردهی به خود جلب می‌کنند (Clyde, 2004a, p. 23).

«پائولا جی. هین»^۸ می‌گوید: «وبلاگ‌ها برای کتابداران پدیده‌ای طبیعی هستند.» تعدادی از کتابداران به سرعت وبلاگ‌ها را به عنوان منابع مهم عقاید، اطلاعات، تفریح و سرگرمی شناخته‌اند و وبلاگ‌هایی به وسیله کتابداران، کتابخانه‌ها و سرویس‌های اطلاع‌رسانی، بخش‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه‌ها، و انجمن‌های حرفه‌ای کتابداری ساخته می‌شوند. بدین ترتیب در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی، وبلاگ‌هایی به وجود آمده‌اند که اطلاعات جاری درباره علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی را به صورت عام یا خاص، برای خوانندگان تهیه می‌کنند (Clyde, 2004a, p. 67). وبلاگ از آن جهت برای کتابداران مهم است که بر خلاف دیگر فناوری‌ها نیازی به تخصص در دیگر حوزه‌ها ندارد و کتابداران با هر میزان آگاهی از اینترنت و رایانه می‌توانند نویسنده وبلاگ باشند و از این وسیله برای ترویج علم خود، معرفی خدمات کتابخانه خود، ارتباط با همکاران دیگر، و افزایش دانش خود استفاده کنند.

مدارس و انجمن‌های کتابداری نیز وبلاگ‌هایی برای اعضای خود تهیه کرده‌اند. کتابداران و دانشجویان رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی در ایجاد وبلاگ‌های شخصی که تمام یا قسمتی از وبلاگ درباره موضوعات تخصصی بحث می‌کند، فعال‌اند. از وبلاگ‌ها

در حوزه‌ی میز مرجع و در گستره‌ی وسیعی از موضوعات، می‌توان به عنوان منابع اطلاعات و عقاید جاری بهره‌گرفت. به علاوه، وبلاگ‌هایی درباره‌ی وبلاگ‌ها یا «ابزار»هایی^۹ که به سرعت تغییرات هر حوزه را منتقل می‌کنند، وجود دارند.

«لئورل کلاید» با هدف بررسی وبلاگ‌های کتابخانه‌ها، با استفاده از موتورهای جستجو و راهنماهای اینترنتی تعداد ۵۵ وبلاگ را که توسط کتابخانه‌ها نگهداری و حمایت می‌شدند، شناسایی کرد. وی این وبلاگ‌ها را با استفاده از فنون تحلیل محتوای وبسایت‌ها مورد مطالعه قرار داد. وبلاگ‌های انتخاب‌شده متعلق به ۳ کشور آمریکا، کانادا و انگلستان، و اکثریت آن‌ها آمریکایی بودند. مطالعات وی نشان می‌دهد که کتابخانه‌های عمومی و آکادمیک نسبت به دیگر انواع کتابخانه‌ها علاقه‌ی بیشتری به داشتن وبلاگ دارند. مهم‌ترین هدف از ایجاد وبلاگ تهیه‌ی اخبار، اطلاعات، و دادن ارجاعاتی به منابع اینترنتی برای کاربران آن‌ها است. تعداد بسیار کمی از وبلاگ‌ها از امکانات جذاب در وبلاگ‌های خود استفاده کرده‌اند و تنها یک‌پنجم وبلاگ‌ها به صورت روزانه، و تنها نیمی از آن‌ها به صورت هفتگی روزآمد می‌شوند. کم‌تر از نیمی از آن‌ها از خدمات «آراس‌اس»^{۱۰} استفاده کرده‌اند. تعداد زیادی از کتابخانه‌ها از نرم‌افزارهای وبلاگ‌نویسی رایگان مانند «بلاگر»^{۱۱} استفاده کرده‌اند. وی پس از ارائه‌ی پیشنهادهایی برای کتابخانه‌هایی که قصد ایجاد وبلاگ دارند به این نتیجه می‌رسد که وبلاگ‌های کتابخانه‌ها هم مانند دیگر فناوری‌ها، در طی سال‌های آینده قدیمی خواهند شد (Clyde, 2004b).

۴. انگیزه‌ها، اهداف و کارکردهای وبلاگ‌نویسی

قدرت اصلی وبلاگ‌ها سهولت روزآمدی آن‌ها است که از طریق میز کار یا به وسیله‌ی یک تلفن همراه امکانپذیر است. شکل وبلاگ که در آن اطلاعات جدیدتر در اول ظاهر می‌شود، این جنبه را روشن‌تر کرده است. همچنین تعداد زیادی از وبلاگ‌های اطلاعاتی به طیف گسترده‌ای از آرا و عقاید و دیگر منابع اطلاعاتی ارجاع می‌دهند. بیش‌تر وبلاگ‌های اطلاعاتی علاوه بر پیوندهای داخل پیغام‌ها، به دیگر وبلاگ‌های موجود در آن زمینه‌ی موضوعی، یا وبلاگ‌هایی که به سایر منابع مفید راهنمایی می‌کنند، پیوند

می‌دهند و از آن‌ها می‌توان به‌عنوان میز مرجع یا برای ارائه خدمات اطلاعاتی استفاده کرد. همچنین می‌توانند پایه مواد خواندنی و توسعه فعالیت‌های حرفه‌ای باشند.

«یان وینش» وبلاگ‌ها را نوعی شیوه آگاهی‌رسانی حرفه‌ای معرفی می‌نماید و اشاره می‌کند مواردی که معمولاً در یک وبلاگ دیده می‌شوند عبارت‌اند از: آرشیو مطالب قدیمی‌تر (با قابلیت جستجو)، امکان نظردهی خوانندگان درباره مطالب وبلاگ. وی همچنین ۳ کارکرد عمده وبلاگ‌ها برای کتابداران را چنین برمی‌شمارد: استفاده شخصی کتابداران برای روزآمد کردن اطلاعات، به‌عنوان وسیله‌ای برای جلب توجه کاربران، و به‌عنوان وسیله‌ای برای تهیه اطلاعات درباره کتابخانه‌ها و خدمات آن‌ها (Winsh, 2004). بنابراین با توجه به ویژگی‌های منحصر به فرد وبلاگ مانند سرعت و سهولت انتشار اطلاعات، بهره‌گیری از سیستم‌های اشاعه خودکار اطلاعات، نظم تاریخی معکوس، آرشیوهای قابل تورق و دیگر موارد گفته شده، این منابع می‌توانند سهم مهمی در اطلاع‌رسانی و خبررسانی در میان رسانه‌های خبری، خصوصاً در جوامع الکترونیکی داشته باشند.

انگیزه‌های وبلاگ‌نویسی متفاوت‌اند، ولی بیش‌تر وبلاگ‌نویسان در یک ویژگی مشترک‌اند: «تمایل به اشتراک اطلاعات، عقاید و یافته‌ها با دیگران». «ربکا بلاد» سه انگیزه را مهم‌تر می‌داند: اشتراک اطلاعات، کسب شهرت، و ابراز وجود. وی معتقد است هر یک از این دلایل ممکن است دلیل ابتدایی برای ایجاد وبلاگ باشد، ولی هیچکس برای مدت طولانی بدون داشتن یکی از این سه انگیزه، وبلاگی را نگهداری نمی‌کند (Blood, 2002, p. 59). «اولیور رد» پنج انگیزه مهم وبلاگ‌نویسی را ثبت وقایع زندگی شخصی نویسنده، بیان احساسات، ابراز عقاید به صورت نوشتاری، شکل دادن به ارتباطات، و نگهداری برنامه‌های شخصی برمی‌شمارد (Wrede, 2003).

علاوه بر افراد، سازمان‌ها و شرکت‌ها، مؤسسات و انجمن‌هایی هم که وبلاگ می‌نویسند اهداف خاصی مثل اشتراک اطلاعات یا مدیریت دانش، ارتباط با مشتریان یا جامعه محلی، تأثیر بر افکار عمومی، آزمودن محصولات، یا ایجاد فرصت‌هایی برای کسب آرای عمومی دارند. از جمله این سازمان‌ها می‌توان از کتابخانه‌ها نام برد که بر اساس نوع، هدف و جامعه کاربران خود، اهداف و انگیزه‌های متفاوتی از تهیه وبلاگ دارند؛ از

جمله: اشاعه اخبار و اطلاعات کتابخانه، معرفی منابع جالب و جدید به کاربران، اشتراک اطلاعات حرفه‌ای برای کتابداران، آموزش کتابداری، و... اهداف متنوعی برای وبلاگ‌های کتابخانه‌ها می‌توان برشمرد: ارزیابی نیازهای اولیه و اطمینان از این که وبلاگ، فرم مناسبی برای ارتباطات می‌باشد، ممکن است یکی از این اهداف باشد؛ اهداف دیگر عبارت‌اند از: راهنمایی کاربران به منابع و اخبار جالب و مفید؛ ارائه اطلاعات درباره فعالیت‌ها، وقایع ملی و محلی در حوزه فناوری اطلاعات، کتاب و دنیای کتابخانه‌ها؛ ارائه اخبار مهم خدمات کتابداری و اطلاع‌رسانی؛ ارسال نظرات خوانندگان.

«مریلین بلاک» در پژوهشی انگیزه‌های کتابداران مختلف از وبلاگ‌نویسی را این‌گونه بر می‌شمارد:

۱. اهداف حرفه‌ای و تخصصی، یافتن منابع مرجع مناسب در وب نامرئی؛^{۱۲}
۲. آگاهی از منابع جدید و روزآمد نگه‌داشتن دانش شخصی؛
۳. وارد کردن کتابداران به دنیای جدید ابزارهای فناوری اطلاعات؛
۴. معرفی منابع ارزشمند؛
۵. این که کتابداران هر روز به اینترنت و وب سری بزنند؛
۶. معرفی مجلات و نشریات جایگزین؛
۷. به عنوان ابزار آگاهی‌رسانی جدید؛
۸. فقط برای سرگرمی (Block, 2001).

کتابداران و حتی ویراستاران مجلات حرفه‌ای هم ممکن است برای آگاهی از بحث‌های گروهی و موضوعات روز، مطرح کردن خود و آشنایی با نویسندگان جدید و آگاهی از بحث‌های علمی-تحقیقی، نیاز به مطالعه روزمره این منابع داشته باشند. «بلاک» معتقد است که با ورود نسل جدید از کتابداران که بر مبنای وب کار می‌کنند، تمایل به «خواندن» به تنهایی، جای خود را به تمایل به «خواندن و مشارکت» خواهد داد.

۵. انواع وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی

وبلاگ‌ها را براساس محتوا، شکل، اهداف، روش‌های ایجاد، و مشخصات نویسندگان آن‌ها می‌توان به گروه‌های متفاوت تقسیم کرد که معرفی تمام آن‌ها در مجال این مقاله نیست. بنابراین تنها به انواع وبلاگ‌های کتابداری می‌پردازیم. «ترزا راس امبری»^{۱۳} به وبلاگ‌های آموزشی^{۱۴} و وبلاگ‌های مشترک در دنیای کتابداری اشاره می‌کند. «وبلاگ‌های مشترک»^{۱۵} وبلاگ‌هایی هستند که چندین نفر به طور همزمان آن‌ها را نگهداری می‌کنند؛ مانند وبلاگ^{۱۶} "Handheld Librarian". این نوع وبلاگ ابزار مناسبی برای اشتراک و انتقال اطلاعات و همکاری در زمینه‌های تخصصی است. در برخی موارد از وبلاگ‌ها برای اشاعه اخبار و در برخی موارد به عنوان ابزارهای ارتباطی درونی برای آموزش استفاده می‌شود. برخی کارکردهای وبلاگ‌های آموزشی عبارت‌اند از: طراحی شرح درس، آزمون‌ها و معرفی منابع، استفاده از موتورهای جستجو و جمع‌آوری کننده‌های اطلاعات و اخبار^{۱۷} برای تهیه منابع درسی، یا ارزیابی منابع پیوسته (Embrey, 2002).

«بلیک کارور» نیز وبلاگ‌های کتابداری را دو دسته می‌داند: وبلاگ‌های شخصی^{۱۸} و وبلاگ‌های اطلاعاتی^{۱۹}. وی جنبه‌های مختلف وبلاگ‌های اطلاعاتی را این‌گونه برمی‌شمرد: این وبلاگ‌ها چیزی بیش‌تر از یک سایت خبری صرف هستند، مطالب مناسب به خوانندگان ارائه می‌کنند و به آنان اجازه مشارکت در بحث‌ها را می‌دهند، و در نهایت آن‌ها را یک رسانه جایگزین می‌داند. وی معتقد است افزودن وبلاگ به وبسایت کتابخانه می‌تواند شهرت کتابخانه را افزایش دهد، موجب تشویق کاربران شود و در بهترین حالت، می‌تواند وبسایت کتابخانه را در جامعه‌ای دینامیک که در آن، هر کس در حال به اشتراک گذاشتن دانش است، قرار دهد (Carver, 2003).

۶. وبلاگ‌های فعال در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی

متأسفانه یافتن اطلاعات درباره وبلاگ‌ها و تعداد آن‌ها بسیار مشکل است. هیچ منبع چاپی یا اینترنتی درباره وبلاگ‌ها وجود ندارد. ابزارهایی در این زمینه وجود دارند، اما پوشش بهترین آن‌ها هم چندان جامع نیست. موتورهای جستجوی عمومی مثل «گوگل»، «تتوما» و «آل دَب» در نتایج جستجوهای خود صفحاتی از وبلاگ‌ها را هم

بازیابی می‌کنند. در کنار این‌ها، برخی موتورهای جستجوی تخصصی وبلاگ‌ها هم وجود دارند مانند: "Technorati" و "Daypop"؛ ولی این موتورهای جستجو اغلب، مطالب وبلاگ‌ها را بازیابی می‌کنند و در جستجوی وبلاگ‌ها از نظر موضوعی ناکام مانده‌اند.

اما راهنماهای اینترنتی در این مورد موفق‌تر عمل کرده‌اند. اکثر راهنماهای اینترنتی وبلاگ‌ها را هم معرفی می‌کنند. علاوه بر این، برخی راهنماهای جدید به وجود آمده‌اند که به طور تخصصی فقط وبلاگ‌ها را معرفی می‌کنند.

متأسفانه هنوز هیچ راهنما یا منبع مستندی برای معرفی وبلاگ‌های کتابداری وجود ندارد و بنابراین نمی‌توان تعداد وبلاگ‌های کتابداری را مشخص کرد. «پیتر اسکات» در وبلاگ "Library weblogs" که با هدف معرفی وبلاگ‌های کتابداری و کتابخانه‌ها تهیه کرده است در زمان تهیه این مقاله، زیر نام ۲۲ کشور، ۳۵۵ وبلاگ را معرفی کرده است. همچنین راهنمای معتبر اینترنتی "DMOZ"²⁰ در زیر فهرست راهنمای وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۴۶ وبلاگ را معرفی کرده. از دیگر راهنماهای غیررسمی می‌توان از وبلاگ "Blogwithoutlibrary.net" نام برد که در ۶ مجموعه از کتابخانه‌های متفاوت، ۴۰۳ وبلاگ کتابخانه‌ای را معرفی کرده است. بی‌شک تعداد وبلاگ‌های کتابخانه‌ها و کتابداران ممکن است بسیار بیش‌تر از این تعداد باشد، ولی با توجه به اینکه این منابع در این زمینه به عنوان منابع معتبر شناخته شده‌اند، بدیهی است که دارای محدودیت‌هایی، خصوصاً در معرفی وبلاگ‌های غیر انگلیسی‌زبان هستند.

اما بد نیست به تجربه‌ای عملی در ایجاد وبلاگ برای کتابخانه و نتایج حاصل از آن اشاره‌ای داشته باشیم. «داک گوانز» و «تری وگل» در یک کار مشترک اقدام به تهیه یک وبلاگ سازمانی برای کتابخانه «پالین»^{۲۱} در دانشگاه ایالتی جرجیا کردند. دانشجویان و اعضای این کتابخانه تقریباً همگی متکی به دسترسی از راه دور به اطلاعات و منابع کتابخانه هستند. «گوانز» از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۲ اقدام به قراردادن برخی از منابع کتابخانه مانند مجلات الکترونیکی، لیست پایگاه‌های اطلاعاتی، و راهنمای کارمندان کتابخانه، در پایگاه وب و صفحه‌خانگی کتابخانه می‌کند. پس از موفقیت در این برنامه تصمیم می‌گیرد که دیگر اخبار کتابخانه را هم در صفحه‌خانگی قرار دهد. در اواخر سال ۲۰۰۲ وی و «تری وگل» تصمیم می‌گیرند برای نیل به این

هدف، یک وبلاگ تهیه کنند. آن‌ها به عنوان اولین قدم شروع به تماشا و جستجوی دیگر وبلاگ‌ها خصوصاً وبلاگ‌های کتابخانه‌ها کردند. آن‌ها می‌خواستند بدانند که:

۱. کتابخانه‌ها و کتابداران چگونه از وبلاگ‌ها استفاده می‌کنند، و

۲. چه مشخصاتی را می‌توان در وبلاگ کتابخانه قرار داد.

هدف از تهیه وبلاگ در این پروژه، ایجاد جایی برای اشاعه اخبار و اطلاعات کتابخانه بود. آن‌ها همچنین می‌خواستند نوع مطالب و ارسال‌کنندگان آن‌ها مشخص باشند و کاربران بتوانند به جستجوی کلیدواژه‌ای یا تورق موضوعی یا زمانی در میان مطالب قدیمی‌تر بپردازند. نهایتاً دو وبلاگ برای این کتابخانه تهیه شد: یکی برای اخبار عمومی و دیگری برای اخبار علمی کتابخانه. این دو محقق در ادامه به بررسی امکان قراردادن امکانات جدید پرداختند؛ مانند: امکان ایجاد وبلاگ‌های جدید توسط کتابخانه‌های دانشکده‌ها و پیوند دادن آن‌ها به وبلاگ اصلی؛ امکان ایجاد خدمات اشاعه اطلاعات وبلاگ از طریق پست الکترونیکی برای کلیه افرادی که به عضویت وبلاگ درآیند؛ بازاریابی خدمات از طریق قراردادن پیوند وبلاگ در صفحات وب و پست‌های الکترونیکی؛ توسعه وبلاگ از نظر استانداردهای مربوط به لوگو^{۲۲}، بنر^{۲۳}، رنگ، فونت و...؛ امکان آمارگیری از تعداد بازدیدکنندگان؛ امکان نظردهی خوانندگان در وبلاگ کتابخانه. اهداف مورد نظر در این طرح عبارت بودند از:

۱. افزایش تعداد وبلاگ‌نویسان در کتابخانه؛

۲. تأثیر وبلاگ بر انتشار اخبار و وقایع کتابخانه؛

۳. ایجاد و راه‌اندازی وبلاگ‌های کوچک‌تر در زمینه اخبار علمی و فناوری در

کتابخانه‌های اقماری؛

۴. افزایش تمایل تعداد بیش‌تری از کتابداران به وبلاگ‌نویسی.

«گوانز» و «وگل» در ادامه کار قبلی خود که در سال ۲۰۰۳ انجام شده بود، پس از تهیه وبلاگ برای کتابخانه دانشگاه ایالتی جرجیا به بررسی نتایج حاصل از کار خود و برخی مزایای تهیه این وبلاگ پرداخته‌اند. آن‌ها در این پروژه با تذکر این نکته که این وبلاگ را برای اشاعه اخبار و اطلاعات مربوط به خدمات کتابخانه برای اعضای هیئت علمی و دانشجویان دانشگاه ایالتی جرجیا تهیه کرده‌اند، خاطر نشان می‌کنند که با وجود افزایش شهرت وبلاگ‌ها، تعداد کمی از کتابداران از مزیت‌های آن آگاه‌اند. تجربه این

وبلاگ که با نام "Science News" کار خود را آغاز کرد به عنوان مدلی برای ایجاد وبلاگ‌هایی با موضوعات خاص (که برای ارائه اطلاعات به گروه‌های خاص کاربران تهیه می‌شوند) مورد استفاده قرار گرفته است. آن‌ها بر این عقیده‌اند که مطلع نگه‌داشتن اعضای کتابخانه از خدمات و منابع، کاهش نیافتگی و در حقیقت با وجود انفجار محتوای پیوسته و مشکل‌تر شدن آگاهی از منابع جدید اینترنتی و تغییر پایگاه‌ها^{۲۴} و مجلات الکترونیکی برای کاربران، انجام این کار ضروری‌تر به نظر می‌رسد. کاربرد وبلاگ «ساینس نیوز» به جای یک خبرنامه، جایگزین تمرکز بر طرحی وقت‌گیر و تهیه اخبار به منظور اشاعه سریع و مناسب اخبار و اطلاعات با کیفیت گردیده است.

۷. نتیجه‌گیری

کتابداران باید دانش خود را همگام با پیشرفت فناوری و علوم مختلف، به روز نگه دارند. بنابراین با ظهور پدیده‌های نو و جدید، کتابداران به سرعت جذب این پدیده‌ها می‌شوند. وبلاگ به عنوان ارمغان تازه فناوری نشر الکترونیکی، بزودی در خدمت کتابداران و کتابخانه‌ها درآمد؛ اما متأسفانه هنوز تعداد کمی از کتابداران و کتابخانه‌ها از این پدیده استقبال کرده‌اند با این حال، وبلاگ‌های مختلفی به وجود آمده‌اند. کتابداران با مطالعه یا مشارکت در تهیه وبلاگ می‌توانند سطح آگاهی‌های علمی و تخصصی خود را افزایش دهند و دانش خود را در اختیار دیگر همکاران خود نیز قرار دهند. کتابخانه‌ها، انجمن‌های ملی و بین‌المللی کتابداری و سازمان‌های وابسته می‌توانند برای اطلاع‌رسانی سریع‌تر، از این امکان استفاده کنند.

وبلاگ برای کتابخانه‌های کوچک‌تر مانند کتابخانه‌های عمومی کوچک، آموزشگاهی، دانشکده‌ای و تخصصی، اهمیت بیش‌تری دارد- خصوصاً در مواقعی که سازمان مادر قادر به تهیه وبسایت یا اختصاص محیطی در شبکه برای این کار نباشد. وبلاگ برای معرفی خدمات و منابع کتابخانه مفید است. بی‌نیازی از فضای اختصاصی در شبکه، رایگان بودن خدمات اکثر خدمت‌دهنده‌های وبلاگ‌نویسی، سرعت و سهولت انتشار، امکان تعامل با خوانندگان و دریافت نظرات آن‌ها، سادگی و بی‌نیازی از مهارت‌های برنامه‌نویسی از مواردی هستند که به ترویج وبلاگ‌نویسی در میان کتابداران کتابخانه‌ها کمک می‌کنند.

مدیران کتابخانه‌ها با کم‌ترین هزینه و نیروی متخصص می‌توانند از وبلاگ برای اشاعه اخبار و اطلاع‌رسانی در باب خدمات و بازاریابی برای ارائه خدمات خود استفاده کنند. با استفاده از امکانات تعامل دو جانبه در وبلاگ، کاربران می‌توانند در هر زمان با کتابداران کتابخانه در ارتباط باشند و پیشنهادهای و نظرات خود را منعکس کنند؛ کتابداران هم به این وسیله می‌توانند پاسخگوی سؤالات کاربرانی باشند که توانایی مراجعه حضوری به کتابخانه را ندارند یا به علت دوری راه، از این کار امتناع می‌کنند. کتابخانه‌ها می‌توانند اخبار جالب و روزآمد را به وبسایت کتابخانه اضافه کنند. این نوع وبلاگ‌ها نیازی به گستردگی زیاد ندارند و هر کتابخانه‌ای می‌تواند با توجه به خط‌مشی‌ها و اهداف خود، بخشی از فعالیت‌ها و خدمات خود را از طریق این پدیده جدید به اشتراک بگذارد.

در پایان باید به این نکته اشاره کرد که وبلاگ‌ها دارای پتانسیل مفید بسیار بالایی برای کتابخانه‌ها هستند. بدیهی است که با انجام پژوهش‌های جدید نتایج جدیدتری هم درباره این پتانسیل‌ها حاصل خواهند شد.

۸. منابع

- برت، کمرون (۱۳۸۲). *وبلاگ‌ها: جایی برای زندگی روی خط*. ترجمه شهاب مباشری. تهران: ماهنامه شبکه.
- بلاد، ربکا (۱۳۸۲). *وبلاگ‌ها: تاریخ و چشم‌انداز*. ترجمه شهاب مباشری. تهران: ماهنامه شبکه.
- بهبهانی، رضا (۱۳۸۳). *پدیده وبلاگ*. کتاب ماه کلیات، ۸۰-۷۹، ۱۲.
- Barrett, C. (2002). Anatomy of a Weblog. In J. Rodzvilla (Ed.), *We've Got Blog: How Weblogs are Changing Our Culture* (pp. 25-27). Cambridge MA: Perseus Publishing.
- Baush, P., Haughey, M., Hourihan, M. (2002). *We Blog: Publishing online with weblogs*. Indianapolis: Wiely Publishing, Inc.
- Block, M. (2001, September 15). Communicating off the page. *Library Journal*, 126(15), 50-53. Retrieved May 5, 2004, from <http://proquest.umi.com/pqdweb?did=82190299&sid=6&Fmt=4&lientId=61833&RQT=309&VName=PQD>

- Blood, R. (2002). *The weblog handbook: practical advice on creating and maintaining your blog*. Cambridge: Perseus Publishing.
- Carver, B. (2003, Winter). Is it time to get blogging? *Library Journal*, 30-33. Retrieved June 16, 2004, from <http://proquest.umi.com/pqdweb?did=279627381&sid=1&Fmt=4&clientId=61833&RQT=309&VName=PQD>
- Clyde, L. A. (2004a). *Weblogs and Libraries*. Oxford: Chandos Publishing.
- Clyde, L. A. (2004b). Library Weblogs. *Library Management*, 25(4/5), 183-189. Retrieved September 26, 2004, from <http://ceres.emeraldinsight.com/vl=19656872/cl=20/nw=1/fm=html/rpsv/cw/mcb/01435124/v25n4/s3/p183>
- Dmoz open directory project (2004). Retrieved September 26, 2004, from http://dmoz.org/Reference/Libraries/Library_and_Information_Science/Weblogs/
- Embrey, T. R. (2002). You blog, we blog: a guide to how teacher-librarian can use weblogs to build communication and research skills. *Teacher librarian*, 30(2), 7-10. Retrieved May 5, 2004, from <http://proquest.umi.com/pqdweb?did=268015031&sid=3&Fmt=4&clientId=61833&RQT=309&VName=PQD>
- Goans, D., & Vogel, T. M. (2003). Building a home for library news with a blog. *Computers in libraries*, 23(10). Retrieved April 5, 2004, from <http://proquest.umi.com/pqdweb?did=476197051&sid=2&Fmt=4&clientId=61833&RQT=309&VName=PQD>
- Loft, J. B. (2004). Understanding community weblogs. *Dissertation Abstracts International*, 65(07), 2790. (UMI No. 3138565). Retrieved January 12, 2005, from <http://wwwlib.umi.com/dissertations/fullcit/3138565>
- Scott, P. (2004). Library weblog. Retrieved May 6, 2004, from <http://www.libdex.com/weblogs.html>.
- Vogel, T. M., & Goans, D. (2005). Delivering the news with Blogs: The Georgia State University Library Experience. *Internet Reference Services Quarterly*, 10(1), 5-27. Retrieved February 15,

- 2005, from <http://www.library.gsu.edu/scholarship/articles/vogel-2004-11-IRSQ-blog.pdf> (preprint version)
- Weblog (2004, November 12). In *Wikipedia, the Free encyclopedia*. Retrieved May 6, 2004, from <http://en.wikipedia.org/wiki/Weblog>
- Winsh, I. (2004, May 11). Weblogs and RSS in information work: How can weblogs be used in a library and information services? *Update*. Retrieved May 24, 2004, from <http://www.cilip.org.uk/publications/updatemagazine/archive/archive2004/may/update0405b.htm>

پی‌نوشت‌ها

1. Jesse James Garrett
2. Infosift
3. Sites Like His
4. Peter Merholz
5. Pitas
6. Pyra
7. Belinda weaver
8. Paula J. Hane
9. Meta Tools
10. Real Simple Syndication
11. Blogger
12. Invisible Web
13. Theresa Ross Embrey
14. Educational Blogs
15. Collaborative Blogs
16. www.Handheld.Blogspot.com
17. Aggregators
18. Personal Blogs
19. Informational Blogs
20. Open Directory Project
21. Pullen Library
22. Logo
23. Baner
24. Databases